

אבל זה אין לומר שכיון שאין הבעלים מבוררים, אין כאן 'סתמא לשמה' – שאין זו סברה, כיון שהלא די בכך שחושב לשם מי שהוא בעליו, ואינו צריך לדעת מי הוא, ואם כן הלא בסתמא ג"כ הכי הוא. ובוה מיושבת הקושיא המובאת בשו"ת דובב מישרים ח"ג קלג.

'מין בשאינו מינו' – רש"י: עולה בשלמים, שאין מתן דמן ואימוריהן שוה' – כבר תמהו (רעק"א; רש"ש) הלא מתן דמם שוה בשתייהן, שתים שהן ארבע. ויש שגורסים ברש"י: חטאת (מובא בשלמי שמעון).

דף עב

'הוה אמינא הני מילי קדשים דמאיס' – הלכך אסורים אף להדיוט ואין להם תקנה על ידי מום ופדיון, שהואיל ונאסרו להקרבה – אין מקלים בהם אלא נותנים להם דין קדשים שאינם בטלים ברוב, משום גזרה שמא יבטלו קדשים ברוב (יד דוד ועוד).

'זניבטלו ברובא' – כלומר, ייבטל איסור הנאה מהבהמות האסורות שנתערבו והרי דינם להיות כחולין רגילים, ויקדישם בפה בקדושת הזבחים שעמהם. [אבל אין הכוונה שהביטול – ברוב יקנה לחולין מעלת הזבחים, שיהיו קדושים ממילא] (עפ"י אחיעזר ח"ב יב, ז. ע"ש. וכע"ז במקדש דוד לג, ב ד"ה ובההיא).

וכבר דנו בספרי חכמים אחרונים, האם דין ביטול ברוב אמור רק לענין הסרת איסורים ודינים, או גם להחל על המיעוט את דיני הרוב באופן חיובי – ע' באחיעזר שם ובסי' טו; שו"ת עונג יום טוב ד. [וע"ע במובא ביוס"ד ע"ז עג, אודות ביטול התר באיסור, ובב"מ ו:]. והיו שהורו שחל דין 'ביטול' בכה"ג (ע' בשו"ת משיב דבר לד). ויש שתלו זאת במחלוקת רש"י ותוס' להלן עח. וע"ע אור שמח מאכלות אסורות טו, י; שערי ישר ג, טו; חדושי הגרש"ק ב"מ ז; שו"ת מהרש"ם ח"ב ד; קובץ שעורים פסחים קפא קפב; גליונות קהלות יעקב בכורות כב. וע"ע במובא להלן עז.

בעונג יום טוב שם דן אודות חוטים שנטו שלא לשם ציצית, שנתערבו בחוטים שנעשו לשמה, שאין להתירן משום ביטול ברוב, כי הביטול אינו מקנה להם מעלת 'לשמה'. וכתב שם (בד"ה מיהו) להוכיח מדברי רש"י שכתב שהציר מתבטל ברוב מים ומקבל טומאה, הגם שאינו בר קבלת טומאה – הרי שהמיעוט משתנה בעצמותו ונידון לגמרי כרוב. ויש לדחות ששונה תערובת לח בלח שנהיה דבר אחד, ובוה נקבע שם הדבר על פי רוב מרכיביו, בדומה לברזל טהור שבללו בטמא (מכשירין ב, ב) דכולא חד גופא הוא, משא"כ בחוטים נפרדים שנתערבו.

עוד משמע מדברי העונג יום טוב, שגם אם ננקוט שאין דין 'ביטול' בכגון זה, אעפ"כ מותר ליקח מקצת מן החוטים לציצית, כי על כל אחד מהם דינים 'מרובא פריש' ואין כאן דין קבוע. וטעם הדבר, כיון שלענין זה שנחשוב את החוט הפסול כמאן דליתא, לענין זה קיים דין 'הלך אחר הרוב' הגם שאינו מתבטל לגמרי להיות כשר, כאמור (וע' סברא כיו"ב בספר זכר יצחק ח"ב ד; חדושי הגר"ז בנגיס ח"ב לה, ג). ודלא כמוש"כ באו"ש.

ובזה יש ליישב מה שהקשה בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יט, ובסי' קד אות ה) בדברי הגרעק"א שנראה שסותר דברי עצמו. שבהגותו (ר"ס יא) משמע שפשוט לו שמועיל ביטול. ובמקום אחר (מובא בס"ס שער שמעון, גיסו של רעק"א) כתב שאין מועיל. וי"ל דזה שפשוט לו שאינו מועיל, היינו להכשיר את כולם. ומכל מקום מועיל לילך אחר הרוב בדפריש. וצ"ע נוסף.

'ליבטלי ברובא... אלא למאן דאמר את שדרכו לימנות שנינו, מאי איכא למימר' – הראשונים עמדו על קושית הגמרא, הלא כל חתיכה הראויה להתכבד בה בפני אורחים – אינה בטלה (חולין ק), וודאי בהמה חשובה יותר ואינה בטלה.

ופרשו התוס' (בד"ה אלא) שקושית הגמרא היא מלשון 'כל הזבחים' – משמע גם בקרבן העוף, שאינו חשוב. [ואע"פ שלשון 'זבח' אינו כולל עוף, לשון 'כל הזבחים' משמע אפילו עופות. וע' במצוין לעיל ח].

ורבנו תם (מובא במרדכי פ"ק דביצה. וכ"כ הר"ן בחולין, וכן בשו"ת הרשב"א ח"א תקה ובמיוחסות לרמב"ן קפא ועוד) תרץ שאין נחשבת 'חתיכה הראויה להתכבד' אלא כשראויה כמות שהיא להגישה לפני האורחים ואינה טעונה חיתוך ותיקון נוסף. ולכך בהמות שלמות אינן בכלל זה. וכבר נחלקו הפוסקים בדבר (ע' ברא"ש חולין פ"ו לו ובתשובה כ"ז, ועוד).

אחרונים ז"ל כתבו להוכיח מהתוס' דידן שהם חולקים על רבנו תם וסוברים שגם חתיכה שאינה מבושלת ומחוסרת תיקון והכנה – נחשבת 'חתיכה הראויה להתכבד', שלכך הוצרכו התוס' לתרץ שקושית הגמרא מעוף קטן. [וכתב בספר פנים מאירות שלהלכה ראוי להחמיר בדבר, שאפילו תרנגולת בנוצתה וכבש בעורו נחשבים כחתיכה הראויה להתכבד. ואולם הפוסקים נקטו לדינא שמותר – ע' יו"ד קא, ג ברמ"א].

ולא הבנתי לפי"ז מה תרצו התוס', הלא בתור או בן יונה לכאן יש חתיכה הראויה להתכבד. ועוד הקשו האחרונים (כרתי קא; רעק"א ועוד), הלא התוס' כתבו בהמשך שבקדשים אין שייך לומר 'חתיכה הראויה להתכבד' מפני שהכהנים אינם מחזיקים טובה זה לזה באכילתם שהרי הם שייכים להם 'איש כאחיו', ואם כן מה הקשו התוס' מלכתחילה. ועוד הקשו (בית הלוי ועוד), הלא בכלל 'כל הזבחים' עולה או חטאות פנימיות שאינן נאכלות כלל ואינן ראויות כלל ליתגן לאורחים. ואם כן מה הקשו התוס', הלא אין שייך כאן כלל לתרץ משום 'ראויה להתכבד'.

ועל כן נראה לכאורה שאין זו כוונת התוס', אלא דעתם שזה שחתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה ברוב, אינו דין מחודש, אלא הראויות להתכבד מהוה סימן לחשיבותה אצל בני אדם שודאי הוא דבר ש'דרכו להימנות' [וגם אם נאמר שאינו מצוי להמכר כמות שהוא מוכן לאורחים, אבל אילו היה נמכר, ודאי היה נמנה] וכמו שכתבו התוס'. ועל כן הקשו על קושית הגמרא למ"ד 'את שדרכו להמנות', הלא אפילו חתיכה בעלמא נחשבת 'דרכו להמנות' ומשום כך אינה בטלה, כל שכן בהמה שלמה שחשיבותה אצל בני אדם גדולה מחתיכה בעלמא [ואין כוונתם לומר שכל בהמה היא בגדר 'חתיכה הראויה להתכבד', אלא שאם חתיכה נחשבת דבר שדרכו להמנות, כ"ש בהמה שלמה]. ולעולם י"ל שחתיכה שאינה מוכנה רלר מחוסרת תיקון, או תרנגולת בנוצתה – אינה חשובה דיה, וכן חתיכת בשר של קדשים.

ע"ע פלפול ארוך בבאור הסוגיא ובענין בכללותו – בספר בית הלוי ח"ב לד.

– מבואר שמדין תורה הקרבנות כשרים להיקרב, וחכמים הם שאסרו. ואם תאמר, הלא לכאורה בהכנסת זבחים לכיפה קיים איסור תורה של איבוד קדשים (ע' חולין קלה, ובאחיעזר ח"ב יב, ד) ואעפ"י שאינם מתים מיד הלא מכניסים למקום שלא יוכלו לחיות בו, ואם כן כיצד עקרו חכמים דבר מהתורה ב'קום ועשה'?

יש לומר, כיון שחכמים גזרו שהאיסור אינו בטל, ושוב אין הזבחים מיועדים להקרבה [וזהו עקירה ב'שב ואל תעשה'], ממילא אין כאן חיוב שמירה ואיסור איבוד הגם שהם קדשים גמורים, שהרי אינם עומדים ליעודם.

עוד יש מקום לומר שאיסור איבוד קדשים מקורו לכאורה בעשה ד'משמרת תרומות', שצריך לעשות שימור לתרומה וכ"ש לקודש (ע' בזה בחדושי הגר"ר בענגיס ח"ב מז, ז). ואם כן י"ל שהמאבד קדשים אינו כעוקר דבר בקום ועשה אלא שנמנע משמירה [וכבר חקרו האחרונים בכל כעין זה, האם נחשב כעקירה בקום ועשה או בשוא"ת – ע' במובא ביבמות צ]. וצריך בירור נוסף בכל זה.

ג. בעלי חיים חולין תמימים, שנתערבו בזבחים.

ד. זבחים שנתערבו אלו באלו.

א. איסורי הנאה וכל בעלי חיים שדינם במיתה כגון חטאות המתות או שור הנסקל, שנתערבו בזבחים, אפילו אחד שנתערב בריבוא – כולם ימותו ואינם בטלים ברוב. ואין אומרים לפורם אנה ואנה ונדונם ב'כל דפריש מרובא פריש' – גזרה שמא יקח מן הקבוע (ע' להלן עג).

לדעת התוס', הוא הדין לאיסורי הנאה שנתערבו בבהמות חולין מותרות – הכל אסור. ודחו דעת רבנו תם שבאלו לא לגזור לאסור כבקדשים, ואפשר להפרישם ולדונם ב'כל דפריש'.

ב. איסורי מזבח שנתערבו בזבחים כשרים – הכל נאסר, ואפילו אחד בריבוא, כנ"ל. אלא ירעו עד שיסתאבו, ולאחר שנפל בהם מום יפדה את הזבחים שבתערובת לפי דמי היפה שבהם (שמא היפה הוא זבח), ויצאו הבהמות לחולין בפדיון. ובדמי הפדיון יביא קרבן מאותו המין שנתערב.

מבואר במשנה שהוא הדין לתערובת של טריפה בזבחים. והתוס' צדדו שמא לדעת האומר אין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים אי אפשר לפדות, שהרי הטריפה אסורה באכילה לישראל. או שמא כיון שאין אסורים אלא מחמת תערובת הטריפה, אבל הם בעצמם ראויים לאכילה – מותר לפדות. [ולפי צד זה, אף בתערובת אחד באחד האסורה מהתורה יש להתיר. כן כתב בספר מנחת חינוך תמא, ב].

ג. חולין תמימין שנתערבו בזבחים – יימכרו החולין לצרכי אותו מין קרבן שנתערבו בו, ונמצאו כולם קדשים של מין אחד. והיות ואין ידוע מי הוא הבעלים של כל קרבן, ייקרב כל אחד לשם מי שהוא בעליו (עפ"י רש"י. והתוס' פרשו שייקרב בסתמא דוקא, וסתמו – לשמו).

ד. זבחים שנתערבו אלו באלו; אם היו כולם מאותו המין [וכן עולה ותמורתה שנתערבו, שדינם שוה. כדלהלן פא:]: – ייקרבו לשם מי שהוא (כלומר בסתמא, כדלעיל. תוס'). ומבואר להלן (עה) שזה דוקא בקרבנות שאינם טעונים סמיכה, אבל בטעונים סמיכה, הרי אין ידוע מי הבעלים כדי שיסמכו. היו הזבחים ממנינים שונים, שהקטרתו של זה שונה משל זה, כגון עולה ושלמים – ירעו עד שיסתאבו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין האחר, ויפסיד המותר מביתו. זבחים שנתערבו בככור או במעשר בהמה, שאין בהם פדיה – ירעו עד שיסתאבו וכשנפל בהם מום יפדה את הזבח שיש לו פדיון, נמצא עתה חולין מעורב בככור או מעשר בעל מום, ונאכלים שניהם כקדושת בכור, [אינם נשחטים או נמכרים באטליו ואינם נשקלים בליטרא, וכדלהלן].

זבחים ממנינים שונים שנתערבו, אעפ"י שאינם ראויים להיקרב כמות שהם כאמור, אפשר שאותם שבדיעבד אם הקריבום כשרים, [כגון אשם ושלמים שהאיסור הוא משום שממעט זמן אכילתם וכד'], אם הקריבם בחוץ חייב. וצריך עיון. ואולם חטאת שנתערבה בחולין שאי אפשר להביאה בספק ולהתנות עליה בנדבה, נחשבת 'אינה ראויה לאהל מועד' ופטורים עליה בחוץ (עפ"י מנחת חינוך קפו, יא).

דפים עב – עג

קיג. האם יש ביטול לדבר חשוב שנתערב?

נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בדעת רבי מאיר, האם כל דבר שאנשים רגילים למנותו במכירתם, גם אם יש כאלו שאינם מקפידים על המנין המדויק – אינו בטל, או שמא רק דברים חשובים שנמנים לעולם. וישנה דעה הסוברת שאפילו דברים שרק מיעוט אנשים מוכרים אותם במנין – אינם בטלים (כן משמע בפרש"י בדעת תנא דליטרא קציעות. [כן דעת תנא דמתניתין לרב פפא]. ואולם התוס' השוו דעה זו עם דעה ראשונה). ולדעת חכמים, רק ששה דברים (וכיוצא בהם דברים חשובים ביותר, הכל לפי המקום והזמן. פוסקים) אינם בטלים מתוך חשיבותן: אגוזי פרך, רמוני באדן וכו'. ורבי עקיבא הוסיף גם ככרות של בעל הבית. לדברי רב אשי, בעלי חיים אינם בטלים אפילו לחכמים, מפני חשיבותם.

א. הרמב"ם (מאכלות אסורות טז) פסק כחכמים שאין מקדשים אלא ששה דברים, וכן ככרות של בעל הבית – כרבי עקיבא. וכן בכל מקום וזמן, הדברים החשובים ביותר כגון רימוני בדין שבזמנם – אינם בטלים (וכ"פ בשו"ע י"ד ק').

ודעת הסמ"ג לפסוק כרבי מאיר, לפי שנחלקו אליביה רבי יוחנן וריש לקיש, והלכה כרבי יוחנן שאמר 'את שדרכו לימנות'.

ובספר התרומה פסק שכל דבר שיש בו מנין אינו בטל [כרבי יהודה דליטרא קציעות].

ב. לא אמר ריש לקיש לרבי מאיר שכל דבר שבמנין לא בטל אלא באיסור תורה, אבל בדרבנן, רק אם נמנה תמיד אינו בטל [ושמא רק בתרי דרבנן. ושמא רק באיסורי אכילה ולא באיסור הנאה] (תוס' עפ"י יבמות פא. ועתו"י ביצה ג). ואולם לרבי יהודה אפילו איסור דרבנן לא בטל. ג. חתיכה הראויה להתכבד בה לפני האורחים הריהי כדבר שדרכו להימנות תמיד. וכתבו התוס' שבהמה שלמה ודאי אינה גרועה מחתיכה. ורק עוף קטן אפשר שאינו דבר חשוב. ויש חולקים וסוברים שאין אומרים 'חתיכה הראויה להתכבד' אינה בטלה אלא כאשר היא מוכנה לאכילה כמות שהיא (רבנו תם ועוד).

ד. בריה אינה בטלה מפני חשיבותה. וכתבו התוס' שאין שייך 'בריה' אלא באיסור שנאמר בתורה מעיקרו על דבר שלם, כגון גיד הנשה ואבר מן החי, שכאילו פרש הכתוב בין גדול בין קטן. אבל אין זה שייך באיסור נבלה או שור הנסקל וכו'.

ה. ישנן דעות שבאיסורי אכילה המותרים בהנאה, דבר חשוב בטל [לדעת מקצת תנאים]. ויש אומרים כן רק בדבר שבמנין. ודעת רוב הראשונים שלא לחלק בכך (ערש"י ותוס' וש"ר בע"ז עד. ובראשונים בחולין ק וביבמות פא).

דף עג

קיד. א. בהמה האסורה בהנאה שנתערבה בזבחים – מפני מה אינה בטלה ברוב? ומה הדין בדיעבד, כשהקריבו? ב. ליטרא קציעות (= משקל מסוים של תאנים יבשות, חתוכות ומגובשות) של תרומה, שדרסוהו על פי כלי מלא קציעות חולין ונתערב הכלי בכלים אחרים – האם יש לו ביטול ובכמה? כיצד הדין כשנתערבה התרומה לגמרי בשאר הקציעות שבתוך הכלי?

א. בהמה האסורה בהנאה שנתערבה בזבחים, לפי הסבר רב פפא הטעם שהכל אסור הוא משום שדבר שבמנין אינו בטל, וכדברי רבי יהודה (בדעת רבי יהושע) שאפילו דבר שאינו נמנה תמיד אצל הכל, כל שיש בו מנין אינו בטל. ולפי הסבר רב אשי הטעם שהכל אסור משום שבעלי חיים חשובים הם ואינם בטלים.

א. לדברי שניהם מדין תורה האיסור בטל. לא אסרו אלא מדרבנן (תוס'). וכן הביא רש"י מרבו. ויש סוברים שמהתורה הכל אסור מחמת הספק מדין 'קבוע'.